

208. Lesenceistvánd, Uzsabánya, pálos kolostor
(Veszprém megye) Kö

2000. június 14. és július 3. között az Állami Műemlék-helyreállítási és Restaurálási Központ Kutatási Osztályának munkatársai az uzsai pálos kolostorromnál állagmegóvást megelőző részleges, szondázó régészeti feltárást végeztek.

Cél a kolostorrom még álló falai közül akkora falszakasznak a megtisztítása volt, amekkorának az állagmegóvását a pályázatban megadott költségvetésből el lehet végezni. Másik célunk volt, hogy a templomról a legfontosabb tudnivalókat: a templom szélességét, hosszát, a szentélyrekesztő pontos helyét és méretét a kutatás során megállapíthassuk. Az ásatást ezért a nyugati zárófalnál, a szentélyrekesztőnél a szentély zárófalának külső-belső oldalán terveztük.

Az álló falakat és a falkoronákat az állagmegóvás kívánta mértékben megtisztítottuk, kivételt csupán a templomhajó északnyugati részén álló rövid falszakasszal tettünk, mert a szakemberek egybehangzó véleménye szerint erre a részre 2000-ben semmiképpen sem kerülhet már sor.

Tisztáztuk a nyugati zárófal, a templomhajó és a szentély vonalát és méreteit, a szelvényeket az altalajig nem bontottuk ki, mert az idő, az anyagiak és az állagmegóvás érdekei mást diktáltak. Ugyanakkor ügyeltünk arra, hogy a feltárt részokról minden tudományos információt beszerezzünk. Az abbahagyott szelvények további feltárása a következő években végzendő állagmegóváshoz kapcsolódva folytatható lesz. Az ásatás végén a szelvényeket visszatemettük az állagmegóvás megkívánta szintig, a szelvények aljára vékony rönkök kerültek a még érintetlen rétegek megóvására, föléje a kiszórt föld, legfölülre a kőbánya meddőanyaga.

Az ásatás során meglepetésünkre nagyszámú, jelentős részben faragott kőanyag került elő. Sejthető, hogy túlnyomórészt töredékesen ugyan, de a templom faragott kőanyagának 50–70%-át az elkövetkező évek során megtalálhatjuk. 290 darab követ jelenleg Uzsán az imateremben őriznek. A nagyszámú és óriási tömegű leletanyagot csak komoly nehézségek árán lehetne onnan továbbszállítani. A kerámia-, fém- és csontanyagot, valamint a kőanyag elenyésző részét Lesenceistvándon őrzik.

Az ásatást folyamatosan figyelemmel kísérték a bánya vezetői és munkásai. A bánya vezetősége minden segítséget megadott az ásatáshoz. Az uzsai önkormányzat szívesen biztosított két állandó raktárhelyiséget a leletanyagoknak, a lakosság részéről pedig fölvetődött egy helytörténeti gyűjtemény jövőbeni megalapításának igénye. Bécsi László lesencetomaji plébános gondoskodott az ásatáshoz szükséges anyagi javak beszerzéséről.

Az ásatást meglátogatta Horváth József, az uzsai kőbánya igazgatója, Csom István, a bánya igazgatóhelyettese, Koppány Tibor építész, Szentlélek Tihámér régész és Nagy József esperes, sümegi plébános.

Konzulens: Gere László régész, Máthé Géza építész.
THÚRY LÁSZLÓ

209. Letenye, Lapuleveles-dűlő
(Zala megye) Á

2000. november 28. és december 6. között folytattunk szondázó-megelőző régészeti feltárást a lelőhelyen. Összesen 213 m² felületen az objektumok szintjét igen mélyen, majd' 140 cm-rel a mai felszín alatt értük el. Egy Árpád-kori település nyomára bukkantunk.

Első kutatóárkunkat a kijelölt terület DNy-i szélén húztuk (60×1,8 m területen). Itt az archeomágneses felmérés anomáliát mutatott, azonban kiderült, hogy csak az agyagos talaj magas vastartalmát jelezte a műszer, régészeti jelenség nyomát nem leltük.

Ezután a terület legmagasabb pontján húztuk „T” alakú kutatóárkunkat, ahol a sárgásbarna agyagos talajban sötét, tömör, paticsos, faszenes betöltéssel jelentkezett az egykori lakószint. A kiásott kutatóárkba esett egy csaknem ép, szájjal lefelé fordított Árpád-kori fazék. Ez egy ház padlójába mélyedt, valószínűleg építési áldozat lehetett. Ugyanezen objektum kutatóárkunkba eső részén több nagydarab vassalakat is találtunk. Az objektumok teljes nagyságának tisztázására a későbbiekben kerülhet sor, mivel a lelőhelyen teljes feltáráshoz van szükség. A vizsgált területtől nem messze Ny-i irányban található a Lapuleveles-dűlő azon része, amit „Szentkereszt-dombnak” is neveznek. Itt Parádi Nándor 1964–1965-ben egy Árpád-kori kerek templomot tárt fel. Ez közvetett bizonyítéka annak, hogy a közelben településnek is kellett lennie. Szondánk ezt erősítette meg.

SZÁRAZ CSILLA

210. Lőnya, templom

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Kk

A jelentős középkori emlék, főként gótikus jegyeket mutató templom szükségszerű felújítását megelőzően került sor 2000 őszén a szondázó jellegű kutatásokra. A falfestések szondázását Lángi József restaurátor, a faberendezések restaurátori vizsgálatát Bogdándy Titusz végezte. A külső homlokzatok alsó szakaszain vizsgáltam a falszövetet, esetleges befalazott nyílások, toldások nyomát kutatva, célzottan a lebontott sekrestye nyomait kerestem. A belsőben a szentély alatti kripta befalazott bejárati nyílását megtalálva, azt kibontva vizsgáltam a kripta kiterjedését, szerkezetét.

A sekrestye egykorú a szentély É-i falával, ezért hiányzik ezen a szakaszon a falazat kiugró lábazata. A levésett sekrestyefaltól Ny-ra a hajó É-i fala telibe fugázott, nagyon gondosan falazott külső felülettel épült. A szentély É-i falán korábban is látható volt egy vízszintes rézsűs padka, amelyet most a sekrestye lebontott K-Ny irányú dongaboltozatának vállaként értelmezhetünk. A hajó keleti (diadalív) falának itteni keskeny szakaszán feltártuk a boltozat ívének, az építéskor használt zsalu- vagy romonád-szerkezetnek a bevéselt nyomát is.

A templom sarkainál megállapítottuk, hogy nem voltak támpillérei a falusi templomokét meghaladó mé-